

Större alltid bättre? – pris och kvalitet på svensk torsk

För svenskt fiske är det viktigt att kunna leverera fisk som kan konkurrera på den internationella marknaden. Den torsk som fångas i Östersjön är idag mycket liten jämfört med tidigare och ger därför ett lågt kilopris. I denna Policy Brief undersöker vi sambanden mellan storlek, kvalitet och priser på torsk och finner att:

- På senare tid har prispremierna på stor torsk och torsk av hög kvalitet blivit allt större.
- Ökade fångster av stor torsk leder endast till marginellt lägre priser eftersom priserna på torsk i stor utsträckning bestäms på den europeiska marknaden.
- I praktisk förvaltning innebär detta att åtgärder som förbättrar beståndens storleksstruktur får ett stort genomslag på fiskets ekonomi.

Varför är storlek och kvalitet viktigt för torskfisket?

På senare tid har larmrapporter om små och magra torskar i Östersjön förekommit i media. Orsakerna är i dagsläget oklara men klart är att både förvaltningens utformning och biologiska faktorer kan påverka beståndens sammansättning. Förvaltningsåtgärder, som mängden fisk som får fångas, minsta tillåtna storlek och maskstorlek, påverkar egenskaperna hos den fisk som fångas. I dagsläget är det främst storleken på fisken som avgör priset. Liten torsk av låg kvalitet ger ett lågt pris på marknaden vilket gör det svårare att uppnå ett långiktigt ekonomiskt hållbart fiske. Förutom att yrkesfisket intäkter påverkas finns det också andra samhällsvärden, som ett balanserat eko-system och högre värden för fritidsfisket, som uppnås om fisken tillåts bli större.

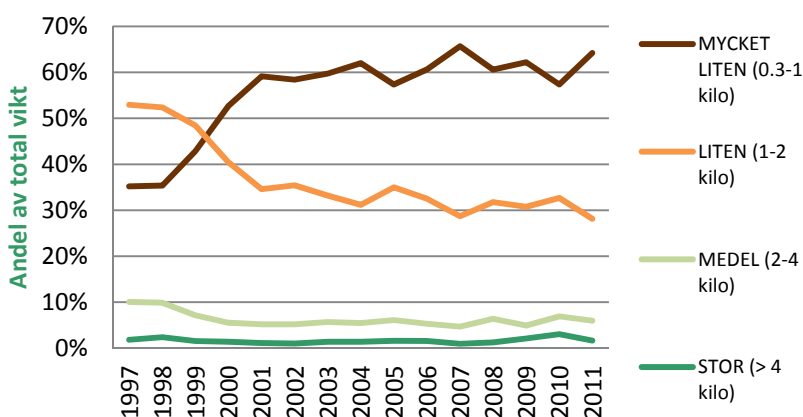
I denna Policy Brief diskuterar vi hur priser på Östersjötorsk skiljer sig åt beroende på torskens storlek och kvalitet och hur mängden fisk som fångas påverkar dessa priser. En kvalitetsklassificering (med klasserna A, B och E) finns i EU:s direktiv om marknadsnormer för fisk (EG Nr 2406/96) och är relaterad till hur färsk fisken är. Bland annat bedöms kvaliteten på pigmenteringen på skinnet, utseendet på ögonen och mängden slem på gälarna på fisken när den landas. Vi studerar priser på olika kvaliteter och storlekar av Östersjötorsk och

Vilka storlekar är vanligast på Östersjötorsk?

diskuterar vad som händer med priserna om mer stor torsk eller torsk av bättre kvalitet fångas. Vi diskuterar också hur priserna på svensk Östersjötorsk är relaterade till priserna på EU-marknaden och till priserna på andra fiskarter. Slutligen diskuterar vi om förvaltningsåtgärder i Sverige kan påverka priserna på Östersjötorsk. Studien har genomförts med hjälp av statistiska analyser.

Vi studerar fyra olika storleksklasser och tre olika kvalitetsklasser för torsk som landats i svenska hamnar på Östersjökusten mellan 1997 och 2011. Klassificeringen beskrivs i en EU-förordning där fem olika storleksklasser och tre olika kvalitetsklasser definieras. De två största storleksklasserna har slagits samman eftersom de utgör en mycket liten del av den torsk som fångas. De fyra storleksklasserna är: torsk som väger mer än 4 kilo (STOR), mellan 2 och 4 kilo (MEDEL), mellan 1 och 2 kilo (LITEN) och mellan 0,3 och 1 kilo (MYCKET LITEN). I diagrammet visas andelarna av den totala vikten som fångats under tidsperioden i olika storleksklasser.

Figur 1: Andelar av torsk av olika storlekar, utveckling över tiden.

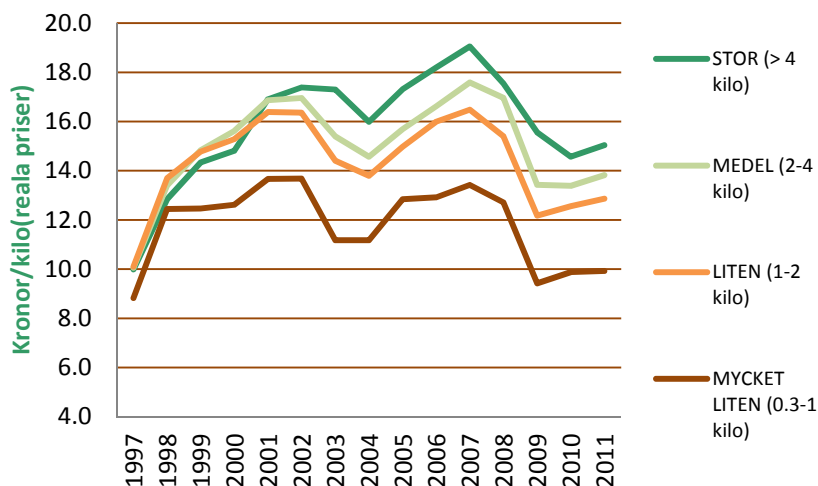
När det gäller de olika storleksklasserna är det tydligt att den största delen av den torsk som fångas tillhör de mindre storleksklasserna. Det betyder att den torsk som fångas i Östersjön sällan väger mer än 2 kilo. Anmärkningsvärt är också att allt mer torsk ingår i den minsta storlekkategorin under tidsperioden, dvs. allt mer torsk väger mindre än 1 kilo. Endast 1-3 procent av torsken väger mer än 4 kilo under tidsperioden.¹

¹ Som en jämförelse kan nämnas att normallängden på Atlanttorsk (dvs. den längd som skulle gälla i ett ej överfiskat bestånd) är 100 cm (www.fishbase.org). En torsk av denna längd väger normalt sett drygt 7 kilo (personlig information från Hans

Vilka priser ger torsk av olika storlek?

Vi konstaterade ovan att större fisk ger högre priser. Men hur mycket högre är priserna på stor jämfört med liten torsk i de svenska Östersjöhamnarna? Figur 2 visar prisutvecklingen för de olika storlekskategorierna.

Figur 2: Priser på torsk av olika storlek, utveckling över tiden, 1997 års priser.

Vi ser för det första att större storlekar av torsk har högre priser. Dessutom har den minsta torsken betydligt lägre priser än torsk i de andra storleksklasserna. År 2011 var prisskillnaden mellan MYCKET LITEN och LITEN torsk 3 kronor per kilo. Prispremierna för torsk över 2 kilo är inte lika betydelsefulla, skillnaden mellan LITEN och STOR torsk var till exempel 2,20 kronor per kilo år 2011. En annan intressant observation är att priserna för de olika typerna av torsk är mer lika i början av tidsperioden. Detta indikerar att olika storlekar på torsk har blivit viktigare för prissättningen under tidsperioden.

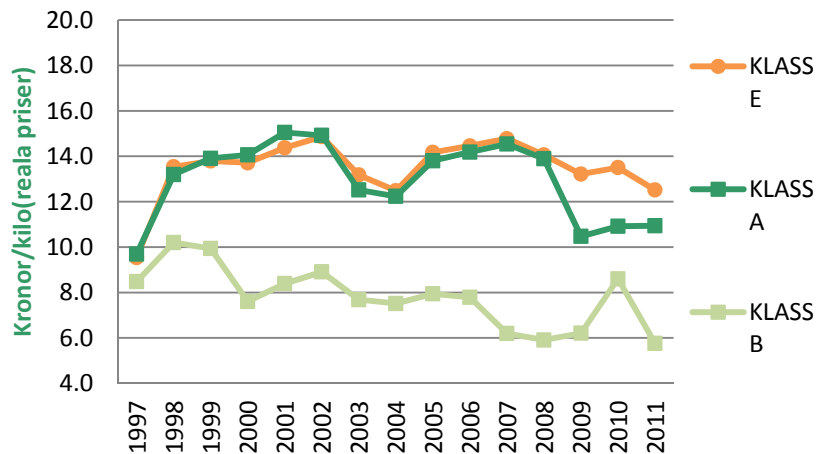
Vad spelar det för roll om torsken är i klass A, B eller E?

Kvalitetsklassificeringen baseras som tidigare nämnts på tre kategorier benämnda A, B och E. Kategori A är vanligast förekommande; mellan 80 och 90 procent av torsken klassificeras i denna kategori. Kategori B och E indikerar att torsken är av sämre (B) eller bättre (E) kvalitet än normalt. När det gäller priser för olika kvalitetsklasser (se figur 3) visar det sig att torsk i kategori B handlas till ett betydligt lägre pris än torsk i de övriga kvalitetsklasserna. I jämförelse med A-torsk är genomsnittspriset per

Nilsson, havsfiskelaboratoriet 2013-04-22). Östersjötorsken är dock något mindre än en genomsnittlig Atlanttorsk.

kilo 5,20 kr lägre år 2011. För torsk i kategori E är genomsnittspriset per kilo 1,60 kr högre än för torsk i kategori A år 2011.

Figur 3: Priser på torsk av olika kvaliteter, utveckling över tiden, 1997 års priser.

Vad skulle hända med priserna om torsken blev större och av högre kvalitet?

På de flesta marknader betyder ett ökat utbud att priset sjunker. Detta händer även på marknader för olika storlekar och kvaliteter av torsk, dvs. om det finns mer stor torsk är uppköparna mindre villiga att betala ett högt pris för denna. Frågan är dock hur mycket priserna påverkas om kvantiteterna som landas i svenska Östersjöhamnar förändras och om det finns skillnader mellan olika storlekar och kvaliteter.

Våra beräkningar visar att en fördubbling av landingarna av torsk i svenska Östersjöhamnar endast har marginell påverkan på priserna, dvs. om utbudet ökar påverkas priset endast i mycket liten utsträckning. Mest påverkas priset för torsk som väger mellan 0,3 och 1 kilo (MYCKET LITEN). Om dubbelt så mycket torsk landas av denna storleksklass minskar priset med 0,29 kronor per kilo i genomsnitt. En torsk som väger mellan 0,3 och 1 kilo kostar ungefär 11,80 kronor per kilo i genomsnitt under tidsperioden. Om däremot mängden torsk som väger mer än 4 kilo (STOR) ökar sjunker priset i mindre omfattning. En fördubbling av landningarna i Östersjöområdet skulle enbart minska priset med 0,19 kronor per kilo. Effekten på priset på torsk av hög kvalitet (E-torsk) är också liten (-0,11 kronor per kilo).

**Varför är
priseffekterna så
små?**

En viktig orsak till att priseffekterna är så små är att marknaden för Östersjötorsk är en del av en större europeisk marknad för vitfisk. De kvantiteter torsk som säljs i svenska Östersjöhamnar är små i detta sammanhang. Även om de svenska landningarna av torsk till exempel skulle fördubblas så minskar inte priset på vitfisk i Europa särskilt mycket. Motsvarande skulle gälla om de svenska landningarna av torsk skulle minska drastiskt – priset skulle inte öka nämnvärt eftersom köparna alltid kan vända sig till säljare i andra länder eller ersätta torsk med liknande arter. Svensk torsk kan ersättas med norsk torsk men också med sej, alaska pollock eller hoki. Det vi ser i denna studie är alltså små lokala priseffekter som måste ses i ett sammanhang där förändringar av mängden vitfisk som säljs på den europeiska marknaden är det som i huvudsak påverkar priset på torsk i Sverige.

**Hur kan
förvaltnings-
åtgärder påverka
torskpriser i Öster-
sjön?**

Förvaltningsåtgärder som förändrade minimimått, förbud mot utkast eller selektiva redskap kan ändra både den långsiktiga och kortsiktiga storleksfördelningen i fångsterna. Studien visar att eftersom svenska landningar endast har en liten påverkan på priserna är det osannolikt att åtgärder inom svensk fiskeriförvaltning får någon större effekt på priserna på torsk av olika storlek och kvalitet. Detta gäller även Östersjöfisket som helhet eftersom det utgör en förhållandevis liten del av det globala torskfisket. Därför kommer förändrade fångster endast att ha marginell effekt på de prispremier som stor torsk av god kvalitet ger. I praktisk förvaltning innebär detta att åtgärder som förbättrar beståndens storleksstruktur får ett stort genomslag på fiskets ekonomi och bidrar till ökade intäkter.

Källa

Hammarlund, C (2014) The big, the bad and the average: hedonic prices and inverse demand for Baltic cod, AgriFood Economics Centre Working Paper 2014:2.

Mer information

Cecilia Hammarlund
Tel: 046 222 07 82
E-post: cecilia.hammarlund@agrifood.lu.se

Johan Blomquist
Tel: 046 222 07 89
E-post: johan.blomquist@slu.se

Staffan Waldo
Tel: 046 222 07 92
E-post: staffan.waldo@slu.se

**Vad är AgriFood
Economics
Centre?**

AgriFood Economics Centre utför kvalificerade samhällsekonomiska analyser inom livsmedels-, jordbruks- och fiskeriområdet samt landsbygdsutveckling. Verksamheten är ett samarbete mellan Sveriges lantbruksuniversitet och Lunds universitet och syftar till att ge regering och riksdag vetenskapligt underbyggda underlag för strategiska och långsiktiga beslut.

Kontakt

AgriFood Economics Centre
Box 730, 220 07 Lund
AgriFood Economics Centres publikationer kan beställas eller laddas ned på www.agrifood.se
